

SPOŁECZEŃSTWO
EDUKACJA
JĘZYK

Tom 16/2022, ss. 183-198

ISSN 2353-1266

e-ISSN 2449-7983

DOI: 10.19251/sej/2022.16(14)

www.sej.mazowiecka.edu.pl

Anna Dąbrowska
Uniwersytet Warszawski

SLANG MŁODZIEŻOWY JAKO PRZEDMIOT BADAŃ – PROBLEMY Z PISANIEM O JĘZYKU NASTOLATKÓW

YOUTH SLANG AS A SUBJECT OF RESEARCH
– PROBLEMS IN WRITING ABOUT YOUTH LANGUAGE

Abstrakt

Jedną z przyczyn trudności związanych z pisanstwem naukowym stanowi osobliwość przedmiotu opisu. Celem artykułu jest wskazanie problemów wynikających z jego swoistości, na przykładzie socjolektu młodzieżowego. Określone niedogodności w badaniu i opisie języka nastolatków występują w związku z jego cechami, wynikającymi ze społecznych funkcji, jakie pełni. Rozpoznanie charakteru oraz świadomość osobliwości przedmiotu opisu i związanych z nią potencjalnych trudności pozwoli przewidzieć i trafnie rozstrzygać kwestie problemowe, pojawiające się podczas tworzenia tekstu naukowego.

Abstract

One of the causes of the difficulties connected with academic writing is the characteristic nature of the subject being described. The aim of the article is to indicate problems which result from this subject's characteristic nature, analyzing the example of youth sociolect. The particular obstacles in the research and description of youth language are connected with its specific features resulting from its social functions. Becoming acquainted with the nature of the subject described and being aware of its specificity and potential difficulties in connection with it allow researchers to predict and successfully

SŁOWA KLUCZOWE
język, młodzież, socjolekt, slang młodzieżowy

solve problematic questions which arise during the writing of a scholarly text.

KEYWORDS
language, youth, sociolect, teenage slang

1. Wprowadzenie

Język jako podstawa tworzenia i warunek funkcjonowania różnorodnych ludzkich wspólnot służy porozumiewaniu się, ale także łączy się z myśleniem danej społeczności utrwalonym w formach językowych i w sposób nie zawsze uświadomiony oddziałującym na kolejne pokolenia urodzone i zanurzone w danym języku. Zgodnie z koncepcją językowego obrazu świata, język kształtuje sposób recepcji rzeczywistości, zawiera także potoczną interpretację otaczającego świata z perspektywy przeciętnego użytkownika, oddaje jego mentalność, odpowiada jego punktowi widzenia i potrzebom (Sapir 1978, Whorf 1982, Bartmiński 2009). Może więc stanowić doskonałe źródło wiedzy o tych, którzy się nim posługują. Badanie językowych praktyk określonej grupy jest jedną z dróg dotarcia do sposobu postrzegania rzeczywistości przez jej członków. Eksploracja języka danej społeczności umożliwia rekonstrukcję jej sposobu myślenia, postrzegania, kategoryzacji, hierarchizowania i wreszcie wartościowania otaczającej rzeczywistości (Bartmiński 2009).

W sposób szczególny sytuacja ta dotyczy swoistego sposobu porozumiewania się tworzonego przez grupę w ramach określonej wspólnoty językowej. Podczas gdy język ogólny tworzy określony, abstrakcyjny wzór etniczny (Wilkoń 2000: 54), społecznie uwarunkowana odmiana języka bliższa jest doświadczeniu życiowemu danej społeczności. Przykładem tego typu komunikacji jest socjolekt konstruowany przez nastolatków¹. Obejmuje on „obszar wyrazistych zachowań językowych (sprzyja identyfikacji i prezentacji subiektów w obrębie określonej społeczności lub w ich naturalnym środowisku biopsychicznym), jak i implikacji kulturowych, związanych z powszechną praktyką językowego „znakowania” młodości jako stylu życia” (Wileczek 2021, 186). Społecznie uwarunkowana odmiana języka, jaką stanowi slang młodzieżowy, staje się formą identyfikacji grupowej oraz sposobem ustalenia przez członków wspólnoty stosunku do doświadczonej rzeczywistości i wyznaczania sposobów postępowania. Użytkownicy tego języka widzą w nim elastyczne narzędzie pozwalające trafnie definiować i profilować rzeczywistość. Stanowi ona repertuar środków do nadawania i transmisji znaczeń istotnych dla młodego pokolenia, składają się na nią „znaki językowe, którym towarzyszą sądy, przekonania i podzielane powszechnie dyspozycje do ujmowania świata w ambi-

¹ Wśród autorów piszących o języku młodzieży znaleźli się m.in.: Zgólkowa (2003) (2012), Kowalikowa, Czarnecka (1991), (2000), Baniecka (2008), Biniewicz (2014), Wileczek (2011), (2013) (2018) (2021) (2022), Grabias (1997), Widawski (2010), Chaciński (2003), (2005), Ożóg (2002) (2017), Kołodziejek (2015), Dąbrowska (2016), (2017), Filciński, Wójtowicz (2007) Jelonek (2012), Wysoczański (2022).

walentną matrycę aksjologiczną, np. dobre – złe, przyjemne – nieprzyjemne, śmieszne – nieśmieszne” (Wileczek 2022, 180-181).

Badanie socjolektu, poza walorami lingwistycznymi, wyznacza drogi poznawania sposobu percepcji, rozumienia i konceptualizacji świata przez młodzież, stąd stanowi ważne pole eksploracji. Jak wskazuje Kazimierz Ożóg, „Człowiek wartościuje siebie, drugiego człowieka, rzeczy, świat głównie przez język” (Ożóg 2017, 165). Jest to obszar fascynujący, w którym wyjątkowo trafnie odbija się sposób postrzegania rzeczywistości przez nastolatków, dlatego wart jest zainteresowania badaczy młodzieży, którzy chcieliby zrozumieć jej sposób widzenia świata. Pozwala on dotrzeć do jego konceptualizacji przez młodych użytkowników, co może przynieść ciekawe i wartościowe poznawcze wyniki. Komunikacja młodzieży ma jednak szczególny charakter, a jej swoistość dostarczyć może rozmaitych trudności. Określone niedogodności w badaniu i opisie języka nastolatków występują w związku z jego cechami, wynikającymi ze społecznych funkcji, jakie pełni.

W artykule skupię się na pytaniach: Jakie trudności powoduje swoistość socjolektu młodzieżowego? Które z cech przysparzają szczególnych kłopotów przy jego opisie? Odpowiedzi na postawione pytania udzielę na podstawie przeglądu literatury dotyczącej języka młodego pokolenia oraz własnych prób opisu zagadnień związanych z socjolektem nastolatków. Uświadomienie potencjalnych trudności, jakie występują podczas analizy komunikacji młodzieży pomóc może w uniknięciu pułapek i trafnym rozstrzyganiu szczegółowych kwestii pojawiających się zarówno w procesie badania, jak i tworzenia tekstu naukowego.

2. Socjolekt młodzieżowy jako przedmiot pisarstwa naukowego

Socjolekt młodzieżowy definiuję za Stanisławem Grabiasem jako odmianę języka powstałą w środowisku młodzieżowym w wyniku spontanicznej twórczości językowej o charakterze ekspresywnym (Grabias 1997, 141). Slang, rozumiany jako społecznie uwarunkowany sposób komunikowania, powstał, aby pełnić określone funkcje wobec grupy, która go stworzyła i nim się posługuje. Najważniejsze z nich to: wyodrębnienie i integracja grupy, a w pewnym sensie także prezentacja tożsamości grupowej, identyfikacja jej członków oraz profilowanie i wartościowanie otaczającej rzeczywistości. Socjolekt stanowi aparat językowy kształtujący percepcję świata zewnętrznego (Piotrowski, Ziółkowski 1976, 200), dlatego w nim właśnie w sposób szczególny „sprawdza się zasada «wzajemnej zależności między społeczeństwem a językiem»” (Grabias, 1997: 135). Podstawą tworzenia socjolektów, w tym slangu młodzieżowego, jest porozumienie wynikające z podobnych doświadczeń oraz sposobu postrzegania rzeczywistości. Jak wskazuje Kazimierz Ożóg, „Grupy młodzieżowe działają nie tyle na bazie wspólnoty wieku, ile wspólnych wartości wyrażanych przez język” (Ożóg 2017, 168).

Pewną trudność sprawia już samo sklasyfikowanie socjolektu uczniowskiego wśród różnorodnych społecznie uwarunkowanych odmian języka, gdyż na jego po-

wstanie i nieustanną modyfikację złożyły się różnorodne przyczyny². Wśród nich istotne znaczenie ma potrzeba rozrywki i żartu, stąd slang ma charakter ludyczny, ale jest on również wynikiem kontestacji oficjalnej, lekcyjnej, normatywno-szkolnej polszczyzny i jako taki często korzysta z grypsery, będącej wzorem świadomego buntu (Piekot 2008, 36). Zdaniem Aleksandra Wilkononia slang młodzieżowy, nazwany przez niego językiem uczniowskim, jest socjolektem, ponieważ spełnia pięć podstawowych warunków, a tym samym może on pełnić funkcję socjalną. Według Wilkononia członkowie: 1. powiązani są silnymi więziami wewnątrzgrupowymi, 2. tworzą grupę względnie stabilną, 3. podkreślają swoją odrębność, 4. mają świadomość ciągłości tradycji, 5. kontaktują się pomiędzy sobą także w sytuacjach pozaszkolnych (Wilkoń 1988, 88). Jak zaznacza Beata Jarosz, typologie społecznych odmian, do których należy slang młodzieżowy, budowano na podstawie różnorodnych kryteriów wewnątrz- i zewnątrzjęzykowych, zaliczyć do nich można: „przyczynę powstania wariantu (nominacja zjawisk zawodowych, utajnianie wypowiedzi, wyrażanie emocjonalnego stosunku do świata), pełnione funkcje, charakter dominującego zasobu słownictwa (terminologia, ekspresyvizmy itd.), jawność kodu i związany z tym zasięg jego użycia i odbioru, a także rodzaj grupy społecznej, jej postawę wobec rzeczywistości, społeczeństwa, norm” (Jarosz 2016, 150–151).

Niejednoznaczna jest również kwestia terminologiczna. W odniesieniu do języka nastolatków stosuje się wymiennie terminy: *język młodzieży*, *gwara młodzieżowa*, *gwara uczniowska*, *slang młodzieżowy*, rzadziej: *żargon* czy *argot*.³ Zgadzam się z Grabiasem, który określenie swoistego sposobu komunikowania się młodzieży terminem *język* uważa za zbyt szerokie. Język młodzieży wyróżnia się na podstawie oczywistego kryterium, jakim jest wiek osób mówiących. Zjawisko to ma jednak zróżnicowany charakter, obejmuje potoczny sposób komunikowania się młodzieży pomiędzy sobą w sytuacjach nieoficjalnych i z nim jest najczęściej kojarzony (Ożóg 2002, 13), ale także polszczyznę używaną przez młodzież w kontaktach z dorosłymi, zarówno w oficjalnych, jak i nieoficjalnych sytuacjach. Natomiast termin *gwara* łączy się z uwarunkowaniami terytorialnymi i sposobem komunikacji powstałym na bazie chłopskich wspólnot regionalnych. Termin *gwara uczniowska* akcentuje nieformalny język przerwy, jakim posługują się uczniowie w szkole, miejsce i czas intensywnego korzystania z tego sposobu porozumiewania się. Współcześnie jednak, w dobie nowych mediów, z których młodzież chętnie korzysta, związek swoistego języka nastolatków z instytucją szkoły ulega rozluźnieniu. Najbardziej precyzyjny wydaje się być termin *slang*, który w odniesieniu do komunikacji nastolatków podkreśla jego spontaniczny i ekspresywny charakter (Grabias 1997, 141).

Emocjonalny charakter sprawia, że wyróżnia się on na tle innych odmian języka i w świadomości społecznej łączy się ze środowiskiem młodzieżowym. Rolę narzędzia komunikacji w grupie nastolatków z powodzeniem mógłby odgrywać język potoczny,

² Takie próby podjęte zostały m.in. w następujących tekstach: Wilkoń (1988), Satkiewicz (1994), Grabias (1997), Baniecka (2008), Piekot (2008), Jarosz (2016).

³ W literaturze pojawiają się także inne terminy, które odnoszą się do sposobu komunikowania się młodzieży, jak: *młoda mowa* czy też *młodomowa*, *język młodych generacji*, *biolekt*, *potoczna polszczyzna młodzieżowa* (Wileczek 2021, 188–189).

natomiast dzięki użyciu slangu młodzi wyrażają dodatkowe treści społeczne i psychologiczne, a emocjonalny charakter leksyki zawiera ocenę oznaczanej rzeczywistości.

Z racji funkcji społecznych socjolekt młodzieżowy posiada określone cechy pozwalające skutecznie je wypełniać. Swoiste właściwości slangu nastolatków to: kreatywność, ludyczność, zmienność, kontestacja, łagodna tabuizacja. Sprzyjają one wzmacnianiu i stałej aktualizacji relacji grupowych. Identyfikacja za pomocą charakterystycznego języka danej społeczności wymaga znajomości obecnej jego wersji, a co za tym idzie komunikacji i ciągłego kontaktu. W przeciwnym razie użycie go nie odzwierciedla przynależności do grupy, więc nie jest autentyczne. Wskazane cechy slangu ułatwiają integrację grupy i nieustannie weryfikują skład jej członków, wyznacznikiem staje się znajomość nowo powstających wyrażen. Kontestacyjny charakter podkreśla opozycję my – oni, a ludyczność w nim zawarta jest jednym ze sposobów wyrażenia oceny i stosunku do nazywanej rzeczywistości. Cechy, które ułatwiają realizację podstawowych funkcji socjolektu młodzieżowego, mogą stać się jednocześnie źródłem komplikacji w jego badaniu i opisie.

3. Cechy socjolektu młodzieżowego a trudności w jego opisie

Swoistość języka nastolatków wyróżnia go spośród innych społecznie uwarunkowanych odmian. Jest to barwny, wyrazisty i kreatywny sposób komunikacji. Właściwości te z jednej strony podnoszą jego atrakcyjność w oczach młodzieży, z drugiej – mogą przysporzyć szczególnych kłopotów jego badaczom.

Dla czytelności i syntetyczności wypowiedzi zestawię w tabeli wybrane cechy slangu młodzieżowego oraz przedstawię trudności, jakie mogą one powodować przy jego opisie. Następnie odniosę się do nich szerzej.

Tabela 1. Cechy socjolektu młodzieżowego a trudności w jego opisie

Cechy socjolektu młodzieżowego	Trudności w opisie spowodowane określonymi cechami socjolektu młodzieżowego
Heterogeniczność – socjolekt młodzieżowy jako zbiór grupowych odmian języka.	Aktualność tylko w odniesieniu do określonej grupy – na poziomie ponadgrupowym zauważalne jedynie ogólne tendencje.
Efemeryczność – slang ulega dynamicznym zmianom	Szybka dezaktualizacja wyrażen slangowych
Ekspresywność – dominująca rola wyrażania emocji w slangu młodzieżowym; ekspresja wyznacza stosunek i ocenia oznaczaną rzeczywistość.	Wieloznaczność wyrażen slangowych i trudności z precyzyjnym określeniem ich znaczenia

Tajność – kodowanie informacji przez grupę w celu utrudnienia dostępu, obecnie cecha ta zanika.	Trudności w dostępie do materiału.
Mówiony charakter – naturalne użycie slangu to nieformalne rozmowy pomiędzy rówieśnikami.	Trudności w uzyskaniu materiału wraz z jego kontekstem sytuacyjnym.
Dosadność – obecność wulgaryzmów i błędów językowych.	Cytowanie, zapis i interpretacja wulgaryzmów oraz błędów językowych, które są niekiedy świadomą zmianą i formą zabawy słownej.
Synonimiczność słownictwa w obrębie znaczących tematów dla jego użytkowników oraz tych dziedzin życia, w których łatwo ujawnić emocje.	Ograniczenie słownictwa do wybranej tematyki; dzięki temu wnioskować można, co jest istotne dla użytkowników socjolektu, ale jednocześnie brak materiału wykraczającego poza określone dziedziny życia.
Ludyczność – humor, którego celem jest rozśmieszenie partnera rozmowy, wynika ze współdziałania trzech składników: językowego, sytuacyjnego i kulturowego.	Interpretacja wymaga znajomości kontekstu sytuacyjnego, ponieważ na tej bazie często powstają efekty humorystyczne.
Ekspansywność – slang rozwija się na bazie odmiany potocznej, a jednocześnie slangowe słowa wchodzą do uzusu.	Problematyczne bywa odróżnienie elementów socjolektalnych od potocznych. Trudności te wzmacnia niestanna zmienność i płynność wyrażań slangowych.
Desant anglicyzmów – przejaw postępującej internacjonalizacji, uniwersalizacji kultury i globalizacji	Interpretacja zgodna z intencją wymaga bardzo dobrej znajomości aktualnych kontekstów komunikacji slangowej.
Skrótowość – cecha ta wpisuje się w aktualne tendencje rozwojowe polszczyzny, wyraża dążenia do wygody w komunikacji.	Zrozumienie sensu wypowiedzi wymaga bardzo dobrej znajomości aktualnych kontekstów komunikacji slangowej.
Homogenizacja, slang młodzieżowy jako ponowoczesny interdialekt	konieczność interpretacji niestannego zderzania się konwencji odległych kulturowo i aksjologicznie

Źródło: opracowanie własne⁴

Socjolekt młodzieżowy jest heterogeniczny. Jego niejednorodność sprawia, że opisywany bywa nawet jako zbiór grupowych odmian języka. Każda ze wspólnot młodzieżowych może tworzyć własne słownictwo dla wyróżnienia i nazwania tych samych zjawisk. I choć charakteryzują się one podobnymi cechami, gdyż powstały z tych samych powodów i pełnią identyczne funkcje względem grupy, to jednak w warstwie leksykalnej mogą się różnić. Jednym z powodów może być uwarunkowanie terytorialne.

⁴ Zestawienie cech socjolektu dokonane zostało na podstawie przywoływanych w tekście publikacji dotyczących języka młodzieży: Zgólkowa (2003) (2012), Kowalikowa, Czarnecka (1991), (2000), Baniecka (2008), Biniewicz (2014), Wileczek (2011), (2013) (2018) (2021) (2022), Grabias (1997), Widawski (2010), Chaciński (2003), (2005), Ożóg (2002) (2017), Kołodziejek (2015), Dąbrowska (2016), (2017), Filciński, Wójtowicz (2007), Jelonek (2012), Wysoczański (2022).

Choć dziś tak wyraźne różnice nie są zauważalne, to jednak jeszcze kilkadziesiąt lat temu rejestrowano regionalne, a nawet charakterystyczne dla poszczególnych uczelni wyrażenia slangowe. W *Słowniku gwary studenckiej* materiał językowy zbierany już w latach 70. XX w. opatrzony został kwalifikatorami regionalnymi (Kaczmarek, Skubulanka, Grabias 1994), co oznacza, że różnice między socjolektem młodzieżowym w poszczególnych częściach kraju były wyraźne. W tej sytuacji szczegółowe badanie i opis slangu młodzieżowego mogą okazać się aktualne tylko dla języka danej grupy, natomiast na poziomie ponadgrupowym zauważalne będą jedynie pewne ogólne tendencje.

Efemeryczność wyrażen slangowych jest wyróżniającą się cechą socjolektu młodzieżowego. Zmiany w leksyce i frazeologii są dynamiczne. Zwykle są one szybsze niż w obrębie jednego pokolenia, choć niekiedy odnaleźć można słowa o wielopokoleniowej tradycji. Przykładem jest *sztos*, oznaczające 'coś fajnego, niesamowitego fantastycznego', które liczy sobie kilkadziesiąt lat, a w roku 2016 wygrało plebiscyt na Młodzieżowe słowo roku⁵. Uznane zostało ono przez nastolatków za najbardziej popularne słowo w ich komunikacji językowej. Zmienność i negatywne nastawienie młodzieży do wyrażen, które wyszły z użycia może spowodować nieaktualność już w momencie publikacji opisu. Ponadto w slangu wiele jest okazjonalizmów, które znikają tuż po ich powstaniu i mylnie można je uznać za formy o ustabilizowanej pozycji w socjolekcie młodzieżowym. Próba radzenia sobie z tymi trudnościami, dzięki możliwości stałego uaktualniania zasobu słownictwa, także przez młodzież, są internetowe słowniki slangu młodzieżowego, np. miejski.pl czy vasissas.pl.

Wyrażenie emocji w komunikacji nastolatków ma dominującą rolę (Widawski 2010, XI), ekspresja jest buntem przeciwko narzuconej normatywno-szkolnej odmianie języka (Piekot 2008), wyznacza stosunek i ocenia oznaczaną rzeczywistość. Ekspresywny charakter slangu powoduje wieloznaczność, trudność z precyzyjnym określeniem znaczenia słów, gdyż przede wszystkim chodzi o wyrażenie emocji. Niektóre słowa wypowiedziane w różnych kontekstach, z odmienną intonacją mogą posiadać przeciwne nacechowania emocjonalne, np.: *Ale lachon!* – 'ładna dziewczyna' lub 'niezbyt urodziwa dziewczyna'. Kontestacyjny charakter prowadzi do udawania. Nawet pozytywnie oceniane zjawiska określane bywają w sposób przewrotny, np. *kujon* – 'uczeń, który osiąga dobre wyniki w nauce dzięki własnej pracy'. Mimo postawy pracowitości, do jakiej odnosi się to określenie, nazwanie nastolatka kujonem brzmi jak obelga.

Tajność polega na kodowaniu informacji przez grupę w celu utrudnienia dostępu. Ma ona charakter stopniowalny i wynika z zabawowego albo profesjonalnego charakteru społeczności. Socjolekt młodzieżowy charakteryzował się pewnym stopniem tajności. Zdaniem Jana Miodka kilkadziesiąt lat temu młodzież znała gwarę, ale uważała ona była za niższy rejestr języka i nie wypadało się nią posługiwać poza ściśle określoną sytuacją komunikacyjną, ograniczającą się do nieformalnych rozmów między nastolatkami (Bralczyk i in. 2014, 145). Łagodna tabuizacja obecna dotychczas w slangu

⁵ Plebiscyt organizowany jest od 2016 r., por. <https://sjp.pwn.pl/ciekawostki/haslo/sztos;5899798.html>.

młodzieżowym według Haliny Zgółkowej (2012) aktualnie zanika. Jest to jednak materiał trudniej dostępny, bo uwarunkowany względami społecznymi.⁶

Socjolekt młodzieżowy ma charakter mówiony. Naturalne użycie slangu to nieformalne rozmowy między rówieśnikami. W tego typu komunikacji kontekst często doprecyzowuje znaczenie użytych sformułowań. Mowa ciała, intonacja i inne pozawerbalne elementy mogą niekiedy całkowicie zmienić sens wypowiedzi. Aby móc wieloaspektowo analizować język młodzieży, należałoby uzyskać materiał językowy wraz z jego kontekstem sytuacyjnym. Nie jest to jednak łatwe. Należy również wziąć pod uwagę, że świadomość bycia obserwowanym, a zwłaszcza nagrywanym może zmieniać sposób wypowiedzi podczas komunikacji. Wszystko to powoduje niemałe trudności w uzyskaniu naturalnego mówionego języka nastolatków wraz z jego kontekstem.

Socjolekt młodzieżowy cechuje się dosadnością. Między innymi w ten sposób wyraża się jego kontestacyjny charakter. Obejmuje on tworzone przez młodzież wulgaryzmy i błędny zapis różnych form językowych. Kłopotliwe dla badaczy bywa ich cytowanie i zapis wulgaryzmów. Jako ciekawostkę podam przykłady z opracowania Ignacego Schreibera *O gwarze uczniowskiej*, opublikowanego w roku 1939, np.: *j*j* moczyc* – ‘kąpać się’, *bycza baba, fajna d**a* – ‘ładna dziewczyna’, *zamknij paszczę bo ci nasz**ę*. – ‘bądź cicho, nie odzywaj się’. W tym sposobie zapisu wyczuwalne jest pewne napięcie, z jednej strony dyskomfort dotyczący przytoczenia pełnego brzmienia wyrazu uznanego za niestosowny, z drugiej strony – obowiązek przywołania wyrażenia, skoro zostały one zarejestrowane. Autor znajduje sposób na rozwiązanie tej kwestii. Wyrazy uznane za wulgarne i w związku z tym nieodpowiednie do cytowania w kompletnej wersji, zostają podane w inny sposób – z wykropkowaniem pewnych liter. Czytelnik ma szansę domyślić się, o jakie słowo chodzi, ale nie jest zmuszony do przeczytania go w całości. Ten sposób zapisu wykorzystuje się zresztą i obecnie, np. *Za..bście odlotowe* (Wileczek 2013, 163). Ciekawe jest, że wspomniany wcześniej autor podaje pełne brzmienie dosadnego słowa w zwrocie: *Nie pieprz proszę, bo tego nie znoszę* (Schreiber 1939, 22). Być może łagodzącą funkcję pełni w tej sytuacji sformułowanie *proszę*.

Odminną trudnością może być kłopot z odczytaniem właściwej intencji. W związku z wulgaryzacją i brutalizacją języka nastolatków, zauważalny jest zanik wrażliwości językowej młodzieży. Być może reakcją na nasycenie wulgaryzmami slangowej komunikacji jest zjawisko eufemizowania, maskowania wulgarności, np. w wyrażeniach: *bujaj wroty, pakuj teke* (Wysoczański 2022, 44).

Błędy językowe w nieformalnej komunikacji młodzieży pojawiają się często jako świadoma transformacja pewnych form, polegająca na przykład na kalkowaniu angielskiej pisowni przy zapisie polskich słów lub dodawaniu do polskich słów obco brzmiących końcówek. To rodzaj zabawy słowem, szukanie przypadkowych podobieństw czy

⁶ Bardzo interesujące przykłady kontestacji rzeczywistości szkolnej i pewnej tabuizacji widoczne w młodzieżowych modyfikacjach znanych sloganów podaje Jadwiga Lizak – przytaczam niektóre z nich: *mocny w gębie* – ‘nauczyciel, który strofuje ucznia’, *życie stało się prostsze* – ‘odwołanie klasówki’, *pełnia życia* – ‘dodatkowa lekcja’, *aromat*, który zawsze zbliża – ‘przerwa obiadowa’, *prawdziwy skok energetyczny* – ‘ucieczka z lekcji’, *z impetem w głęb* – ‘słaba ocena opatrzona krytycznymi uwagami nauczyciela’ (Lizak 2001, 60-61).

pozornych etymologii: *bess kitoo, jezd on czy dzienx za komcie* (Baniecka 2008, 163). Zastraszane – mogą powodować trudności w zapisie i zaburzać właściwy odbiór.

Język młodzieży to przede wszystkim leksyka i frazeologia. Młodzi tworzą neologizmy, derywaty semantyczne skupione wokół określonych pól tematycznych. Słownictwo charakteryzuje się synonimicznością w obrębie obszarów istotnych dla jego użytkowników oraz tych dziedzin życia, w których łatwo ujawnić emocje. Szczególnie obficie reprezentowane są te związane z ludzkim ciałem i jego częściami, funkcjami fizjologicznymi oraz seksem, alkoholem, narkotykami, relacjami międzyludzkimi oraz szkołą. Ograniczenie słownictwa do wybranej tematyki pozwala wnioskować, co jest istotne dla użytkowników socjolektu, ale jednocześnie powoduje braki materiału językowego wykraczającego poza określone dziedziny życia. W tej sytuacji można jedynie stwierdzić, że nie są to obszary znajdujące się w centrum zainteresowania młodzieży, niewiele więc daje się powiedzieć o odbiorze tej rzeczywistości przez nastolatów.

Ludyczna funkcja, jaką pełnią wyrażenia slangowe, stanowi szczególny rodzaj funkcji ekspresywnej. Nieformalność, bezpośredniość, swoboda ułatwiają nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów rówieśniczych. Humor służy rozśmieszeniu partnera rozmowy, wynika on ze współdziałania trzech składników: językowego, sytuacyjnego i kulturowego. Interpretacja wymaga jednak znajomości kontekstu sytuacyjnego, ponieważ na tej bazie często powstają efekty humorystyczne.⁷ Ludyczny charakter wypowiedzi ujawnia się dzięki stosowaniu ironii, często wykorzystywanej w socjolekcie nastolatków. Odkrycie jej i właściwa interpretacja możliwa jest tylko w przypadku gruntownej znajomości, wręcz zanurzenia w aktualną slangową komunikację młodzieży.

Do ostatnio ujawniających się tendencji rozwojowych slangu młodzieżowego należy ekspansywność. Socjolekt nastolatków rozwija się na bazie odmiany potocznej, a jednocześnie slangowe słowa wchodzą do uzusu. Problematiczne bywa niekiedy ich rozróżnienie. Trudności te wzmacnia nieustanna zmienność i płynność slangu, np. *la-ska*, *ściema* – słowa o slangowej proveniencji obecnie można napotkać już nie tylko w potocznej komunikacji, ale nawet w oficjalnym dyskursie publicznym (Dąbrowska 2017).

Jak wskazuje Wileczek, posługiwanie się językiem młodzieżowym ujawnia „nacechowanie indywidualne i środowiskowe (określa przynależność użytkownika, integruje subiektów), lecz także pragmatyczne jako wynik mechanizmu „przekodowania” w określonym kontekście sytuacyjno-odbiorczym. Tym samym jest to określony sposób budowania komunikatu, który koduje informację nie tyle natury biologicznej, co kulturowej – mówienie po młodzieżowemu staje się sygnałem autentyczności, spontaniczności, luzu, witalności czy humoru” (Wileczek 2021, 193).

Dorośli uczą się młodzieżowej leksyki i stosują ją, także w oficjalnych sytuacjach komunikacyjnych. Do przyczyn tego zjawiska należałoby zaliczyć zmieniające się konteksty kulturowe, wśród których istotne znaczenie mają: unifikacja stylu bycia przedsta-

⁷ Bardzo ciekawe przykłady zabawy słowem przez młodzież podaje Lech Krajewski. Humor połączony niekiedy z dosadnością wypowiedzi ujawnia się w tworzonych przez nastolatów antyprzysłowiach (Krajewski 2006, 199-208).

wicieli różnych pokoleń i „moda na luz”, kult młodości oraz nastawienie w komunikacji na odbiorcę jako pochodną kultury konsumpcjonistycznej. „Posługiwanie się przez dorosłych „wyluzowanym” językiem młodzieżowym, by lepiej porozumieć się z własnymi dziećmi, jest jedną z dróg ekspansji języka młodzieżowego, co nie gwarantuje jednak zbliżenia pokoleń. Z drugiej strony – język jest jednym z ważnych elementów autoprezentacji, dlatego świadome posługiwanie się przez dorosłych slangiem młodzieżowym może być zabiegiem służącym budowaniu określonego wizerunku. Nadawca może być wówczas odbierany jak „równy, wyluzowany gość”. (...) Wraz z luzem propagowanym przez różnorodne media styl komunikowania coraz wyraźniej ewoluuje w kierunku korzystania z emocjonalnej potoczności, nawet w sytuacjach oficjalnych, publicznych lub w sytuacji komunikacji asymetrycznej, np.: między nauczycielem i uczniem. Jednocześnie wzrasta aproba dla korzystania przez dorosłych ze swobodnego młodzieżowego stylu wypowiedzi w różnorodnych sytuacjach komunikacyjnych” (Dąbrowska 2017, 90-91).

Reakcją na wkraczanie dorosłych do językowego świata młodzieży może być próba zachowania go dla własnej wspólnoty pokoleniowej poprzez tworzenie coraz to nowych słów czy wyrażen, które zrozumiałe będą tylko dla wtajemniczonych, np. *UR* – ‘uwaga rodzice’ (Wileczek 2022, 189). Komunikat jasny tylko dla wąskiego kręgu młodych odbiorców, podkreślający wręcz intencje ukrycia określonych treści, uwypukla chęć zachowania wspólnoty socjolektalnej.

Inną ciekawą formą utajnienia treści przed dorosłymi jest niejako podwójne markowanie znaczenia. Przykład hasła, w którym zastosowany został taki zabieg, pochodzi z plebiscytu na Młodzieżowe Słowo Roku. Przywołuje je Wileczek: „Wśród neologizmów warto wskazać na przewrotny akronim *JD*, zgłaszany przez młodzież w znaczeniu „jest dobrze” dla zmylenia „purystycznych” dorosłych, gdy tymczasem jego slangowe znaczenie tak definiuje jeden z użytkowników: „Jebać Disa – bardzo popularny wśród młodzieży akronim, który wyraża przede wszystkim niechęć do pewnego złego i niekulturalnego streamera, ale także może być używany we wszelkich innych sytuacjach, gdy targają nami duże emocje” (MSR 2021, pisownia oryginalna)” (Wileczek 2022, 191). Tego typu zabiegi są próbą zachowania tożsamości wspólnoty językowej, świadczą o znaczeniu, jakie dla młodzieży ma zachowanie własnej językowej przestrzeni, w której będą się komunikować w sposób swobodny i nieskrępowany obecnością dorosłych.

Charakterystyczną cechą aktualnych sposobów komunikowania się młodzieży jest wprowadzanie ikon oraz obrazów w postaci emotikon, gifów czy memów.⁸ Obraz

⁸ Memy stanowią istotny element w komunikacji młodzieży. Z badań, które przeprowadziłam w maju 2022 roku, (wyniki przedstawiłam podczas XI Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego, 20-22 września 2022 roku, w Poznaniu: E-komunikacja młodzieży – język w interakcjach młodego pokolenia, wynika, że 70% (spośród 115) badanych uczniów szkół średnich i studentów komunikuje się za pomocą memów Ponad 60% respondentów deklaruje, że mają one odzwierciedlenie w rozmowach, żartach. Tworzą one swoiste „inside jokes” i w ten sposób tabuizują komunikację. Memy stanowią także nowe źródło inspiracji do tworzenia slangowych słów, które zrozumiałe stają się dopiero w powiązaniu z kontekstem, jakim jest mem.

wspiera komunikat werbalny i nacechowuje go emocjonalnie. Tendencja do skrótowości połączona z ludycznym charakterem wypowiedzi slangowych prowadzi do częstego wykorzystywania ikon, co z kolei powoduje ich mnożenie lub nadawanie szczególnych znaczeń znakom interpunkcyjnym, np. kropka nienawiści – kropka postawiona na końcu wypowiedzi rozumiana jako znak zniecierpliwienia, próba definitywnego zakończenia kontaktu. Rozliczność emotikon i innych nowych form symbolicznych z jednej strony tworzy barierę w komunikacji z osobami niewtajemniczonymi, w tym szczególnie z dorosłymi, a z drugiej strony nastręcza trudności w ich opisie, wymaga bowiem tłumaczenia treści wizualnej na język werbalny.

Jednym z przejawów postępującej internacjonalizacji, uniwersalizacji kultury i globalizacji są zapożyczenia z języka angielskiego. W przypadku socjolektu młodzieżowego można mówić wręcz o desancie anglicyzmów. Młodzież uczy się tego języka w szkole, słucha piosenek i ogląda filmy w tym języku, znajomość angielskiego to synonim nowoczesności, konieczność i oczywistość, stąd w slangowych kreacjach językowych wykorzystuje zapożyczenia z języka angielskiego. Według Miodka kilkadziesiąt lat temu młodzież znacznie częściej w slangowych kreacjach językowych korzystała z zapożyczeń pochodzących z różnych języków – łaciny, rosyjskiego, niemieckiego, francuskiego i angielskiego. Obecnie zapożyczenia wykorzystywane w socjolekcie ograniczają się prawie wyłącznie do języka angielskiego (Miodek 2012). Wyróżnia się na tym tle słowo młodzieżowe, które w ostatnim czasie cieszyło się dużą popularnością, będące zapożyczeniem z języka rosyjskiego – *prawilny* – ‘osoba szanowana’ (www.miejski.pl).

Wyrazistą cechą socjolektu młodzieżowego jest również skrótowość. Wpisuje się ona w aktualne tendencje rozwojowe polszczyzny. Stanowi wyraz dążenia do wygody podczas komunikacji rówieśniczej. Obie wskazane właściwości slangu pociągają za sobą pewne trudności w ich analizie i opisie. Zrozumienie sensu wypowiedzi oraz interpretacja zgodna z intencją wymaga bardzo dobrej znajomości aktualnych kontekstów komunikacji slangowej. Skrótowość jest posunięta niekiedy do granic zrozumiałości, np. *na razie* – *nara* – *n*; *okey* – *ok* – *k*, odpowiedni odbiór wymaga znajomości umowy. Podobna sytuacja ma miejsce, jeśli chodzi o interpretację angielskich zapożyczeń. Popularne w slangu słowo *hejter* można rozumieć na różne sposoby: 1. (od *hate* – nienawiść), ‘osoba zazdrosna, która czerpie przyjemność z wytykania ich błędów i niedoskonałości’ albo (od *Hej ty!*) ‘nauczyciel, który często upomina uczniów, rozpoczynając uwagi od zwrotu „Hej ty!”’ (Wileczek 2011). Brak wyczucia w zastosowaniu odpowiedniej formy może prowadzić do niezamierzonych efektów komicznych, np. wykorzystanie skrótowej slangowej formy „zazdro” od „zazdroszczę” w sloganie reklamowym: „Banany zzielenieją z zadro” budzi niesmak i wrażenie stylizacji na siłę na język młodzieżowy, co ostatecznie ociera się o śmieszność i rodzi politowanie.

We współczesnym socjolekcie nastolatków na jego mówiony charakter nakładają się kwestie e-piśmienności. Sukces komunikacyjny zapewniają: interakcyjność, wizualizacja i kontekstowość. W tego typu komunikacji często dochodzi do mieszania się stylów i językowej homogenizacji. Slang młodzieżowy jako ponowoczesny interdialekt zakłada konieczność interpretacji nieustannego zderzania się konwencji odległych kul-

turowo i aksjologicznie, np. *Nie ogarniam matmy i facetów; Nie ogarniam...* (w odniesieniu do ministra Arłukowicza), *Jezus ogarnia* (Wileczek 2013, 310).

Wskazane cechy slangu młodzieżowego i związane z nimi niedogodności w badaniu socjolektu nastolatków nie powinny jednak przesłonić korzyści poznawczych wynikających z eksploracji i opisu języka młodzieży. Dzięki niemu badacze mogą pogłębić wiedzę o odbiorze rzeczywistości przez nastolatków. Za pomocą języka członkowie danej wspólnoty komunikacyjnej kategoryzują elementy otaczającego świata i tworzą siatkę pojęciową. Werbalizacja jest naturalną konsekwencją procesu kategoryzacji (Biniewicz 2014, 225). Badanie socjolektu młodzieżowego może więc ukazać wiedzę utrwaloną w slangu nastolatków płynącą z doświadczania przez nich rzeczywistości pozajęzykowej, sposobu wyodrębniania jej elementów, kategoryzowania ich, hierarchizowania i wartościowania. Jak wskazuje Jerzy Bartmiński, umożliwia ono „zdanie sprawy ze sposobu pojmowania przedmiotu przez mówiących danym językiem, tj. ze sposobu utrwalonej społecznie i dającej się poznać poprzez język i użycie języka wiedzy o świecie, kategoryzacji jego zjawisk, ich charakterystyki i wartościowania. Jednostką podlegającą definicji kognitywnej jest „przedmiot mentalny” w całym bogactwie jego charakterystyki utrwalonej w językowym obrazie świata. Ten <<przedmiot mentalny>> jest projekcją, a nie odbiciem” (Bartmiński 2009, 42-43). Socjolekt ujawnia więc stosunek użytkowników języka do otaczającego świata. Jego kontestacyjny charakter ogranicza obieg do kręgu wtajemniczonych osób. Inspirowanie się w procesie tworzenia wyrażen slangowych aktualnymi sloganami reklamowymi bądź cytatami z filmów czy produktów popkultury powoduje szybką dezaktualizację i kreację nowych tekstów, a więc ich zmienność i efemeryczność. Najczęstszy kanał rozpowszechniania slangowych tekstów to nieformalne rozmowy między rówieśnikami, co sprawia, że są ulotne, a być może w tej sytuacji komunikacyjnej dla nastolatków bardziej atrakcyjne. Cechy te współtworzą swoisty klimat języka młodzieży, stanowią jednak źródło trudności dla jego badaczy.

Wnioski

Pogłębienie wiedzy o tym, w jaki sposób młodzież odbiera i wartościuje otaczającą rzeczywistość wymaga interdyscyplinarnego podejścia, aby opis nie sprowadzał się jedynie do zdania sprawy z określonych faktów językowych. Nie jest to zadanie proste. Jednak badanie języka młodzieży i wyłaniającego się z niego obrazu otaczającej rzeczywistości: analiza wyodrębnionych elementów obrazu, wyszczególnienie kategorii, ich hierarchizacja i wartościowanie mogą znacząco wzbogacić wiedzę o recepcji rzeczywistości przez współczesną młodzież. Jednym z elementów przygotowania się do eksploracji wybranego obszaru powinno być rozpoznanie jego charakteru. Świadomość osobliwości przedmiotu opisu i związanych z nią potencjalnych trudności pozwoli przewidzieć i właściwie rozwiązywać kwestie problemowe pojawiające się podczas analizy języka nastolatków.

Literatura

- Baniecka, Ewa. 2008. Gwara młodzieżowa jako odmiana współczesnej polszczyzny – próba charakterystyki. *Studia Gdańskie*, t. V, 157-169.
- Bartmiński, Jerzy. 2009. *Językowe podstawy obrazu świata*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Biniewicz, Jerzy. 2014. Obraz szkoły w dyskursach i języku. W: *Język a kultura*, red. A. Dąbrowska, tom 24, *Perswazja przez styl i stylizację*, 217-233. Wrocław: Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Bralczyk, Jerzy., Miodek, J., Markowski, A., Sosnowski, J. 2014. *Wszystko zależy od przyimka. Bralczyk, Miodek, Markowski w rozmowie z Jerzym Sosnowskim*. Warszawa: Agora SA.
- Chaciński, Bartek. 2003. *Wypasiony słownik najmłodszej polszczyzny*. Kraków: Znak.
- Chaciński, Bartek. 2005. *Wyczesany słownik najmłodszej polszczyzny*. Kraków: Znak.
- Czarnecka, Katarzyna. 1991. Przymus i ograniczenia społeczne w użyciu języka uczniowskiego. W: *Zagadnienia komunikacji językowej dzieci i młodzieży*, red. J. Porayski-Pomsta, 115-120. Warszawa: Dom Wydawniczy i Handlowy „ELIPSA”.
- Czarnecka, Katarzyna. 2000. *Uczniowska odmiana współczesnej polszczyzny w świadomości jej użytkowników*. Poznań: Wydawnictwo WiS.
- Dąbrowska, Anna. 2016. Slang na salonach. O ekspansji języka młodzieży na przykładzie komunikatów reklamowych. *Kwartalnik Pedagogiczny*, 2(240), 77-98.
- Dąbrowska, Anna. 2017. Slang jest spoko? Pedagogiczne aspekty obecności socjolektu uczniowskiego w dyskursie publicznym. *Problemy Wczesnej Edukacji*, 2(37), 88-99.
- Filciński, Piotr, Wójtowicz, Stanisław. 2007. *Hip-hop. Słownik*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Grabias, Stanisław. 1997. *Język w zachowaniach społecznych*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Jarosz, Beata. 2016. Typologie socjolektów w polskiej literaturze językoznawczej. Implikacje terminologiczne. W: *Badania nad językiem i kulturą*. T. 1: *Tradycja i współczesność w języku i literaturze*, red. S. Gaś, D. Kalecińska i S. Wawrzyniak, s. 139-155. Poznań: Bogucki.
- Jelonek, Tomasz. 2012. *Na melanżu czadowa nutka – leksyka gimnazjalistów z początku XXI wieku*. Kraków: Wydawnictwo EPISTEME.
- Kaczmarek, Leon, Skubulanka, Teresa, Grabias, Stanisław. 1994. *Słownik gwary studenckiej*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Kołodziejek, Ewa. 2015. *Człowiek i świat w języku subkultur*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Kowalikowa, Jadwiga. 1991. Sygnały i nośniki humoru w języku mówionym uczniów krakowskich. W: *Zagadnienia komunikacji językowej dzieci i młodzieży*, red. J. Porayski-Pomsta, 93-100. Warszawa: Dom Wydawniczy i Handlowy „ELIPSA”.

- Krajewski, Lech. 2006. Antyprzysłowia młodzieżowe w olsztyńskim graffiti. W: *Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji*, red. A. Naruszewicz-Duchlińska, M. Rutkowski, 199-208. Olsztyn: Wyd. Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie.
- Lizak, Jadwiga. 2001. Rola reklamy przy kreowaniu świata w literaturze młodzieży. W: *Język w komunikacji*, red. G. Habrajska, tom 3, 60-66. Łódź: Wyd. Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.
- Miodek, Jan. 2012. Polszczyzna różnych pokoleń. W: *Oblicza polszczyzny*, red. A. Markowski, R. Pawelec, 49-56. Warszawa: Wyd. Narodowe Centrum Kultury.
- Ożóg, Kazimierz. 2002. Polszczyzna młodzieży – kod ograniczony i kod rozwinięty pochodną postawy mieć i postawy być. W: *Czynności tworzenia i rozumienia wypowiedzi*, red. J. Porayski-Pomsta, 13-23. Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA.
- Ożóg, Kazimierz. 2017. Uwagi o języku współczesnej młodzieży – między kodem ograniczonym a kodem rozwiniętym. *Słowo. Studia językoznawcze*, nr 8.
- Piekot, Tomasz. 2008. *Język w grupie społecznej: wprowadzenie do analizy socjolektu*. Wałbrzych: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu.
- Piotrowski, Andrzej, Ziółkowski, Marek. 1976. *Zróżnicowanie językowe a struktura społeczna*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Sapir, Edward. 1978. *Kultura, język, osobowość. Wybrane eseje*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Satkiewicz, Halina. 1994. Norma polszczyzny ogólnej a języki subkultur. W: *Język a kultura*, T. 10, *Języki subkultur*, red. J. Anusiewicz i B. Siciński. Wrocław: Wydawnictwo „Wiedza o Kulturze”.
- Schreiber, Ignacy. 1939. *O gwarze uczniowskiej*. Kraków: Księgarnia „Nauka i Sztuka” w Krakowie. Odbitka (uzupełniona) z *Wiadomości Literackich*.
- Whorf, Benjamin Lee. 1982. *Język, myśl i rzeczywistość*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Widawski, Maciej. (red.) 2010. *Slang UG. Słownik slangu studentów Uniwersytetu Gdańskiego*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Wileczek, Anna. 2011. Czy szkoła „zdanża”? Językowy obraz szkoły w socjolekcie młodzieżowym. W: *Etyka nauczyciela*, red. M. Bajan, S.J. Żurek, 153-169. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.
- Wileczek, Anna. 2013. Medialność „młodomowy”. *Zeszyty Prasoznawcze*, tom 56, 2 (214), 308–320.
- Wileczek, Anna. 2018. *Kod młodości. Młodomowa w kontekstach społeczno-kulturowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wileczek, Anna. 2021. Współczesna młodomowa. Lingwistyczno-kulturowe konceptualizacje zjawiska. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Lublin – Polonia, Section N – Educatio Nova*, z. 6, s. 185-206.

- Wileczek, Anna. 2022. Dobrze, bo śmieszne... Aksjologiczne aspekty humoru w socjolekcie i komunikacji młodzieży. *Roczniki Humanistyczne*, Tom LXX, zeszyt 6, s. 179-201.
- Wilkoń, Aleksander. 1988. Typologia socjolektów. *Socjolingwistyka*, nr 8, s. 83-94.
- Wilkoń, Aleksander. 2000. *Typologia odmian współczesnej polszczyzny*. Katowice: Uniwersytet Śląski.
- Wysoczański, Włodzimierz. 2022. Zachowania i stosunki międzyludzkie utrwalone w slangu młodzieżowym (na materiale jednostek wielowyrazowych). *Językoznawstwo*, nr 1(16), s. 29-47.
- Zgółkowa, Halina. (red.) 2003. *Nowy słownik gwary uczniowskiej*. Wrocław: Ossolineum.
- Zgółkowa, Halina. 2012. Gwara uczniowska (szkolna) w poszukiwaniu inspiracji. W: *Oblicza polszczyzny*, red. A. Markowski, R. Pawelec, 82-90. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury.
- Laboratorium językowe. Korpus języka młodzieży początku XXI wieku*, dostępny na: <http://www.laboratoriumjezykowe.uw.edu.pl/>
- Slang młodzieżowy. Słownik internetowy*, dostępny na: www.miejski.pl
www.vasidas.pl

Informacje o autorze:

Dr Anna Dąbrowska, Uniwersytet Warszawski, Wydział Pedagogiczny

Kontakt: anna.dabrowska@uw.edu.pl; 505 – 048 – 087

Zainteresowania naukowe: Piśmienność, aktywność kulturalna młodzieży, język młodzieży, antropologia kulturowa, człowiek w kulturze współczesnej, język i komunikacja interpersonalna, język w mediach.

Wybrane publikacje:

In the Search of a Language Pedagogical Paradigm, ed. A. Dąbrowska, M. Daszkiewicz, Impuls, Kraków 2020.

A. Dąbrowska, Youth Literacy in the Era of Secondary Orality – a Local or Global Problem?, [w:] In the Search of a Language Pedagogical Paradigm, ed. A. Dąbrowska, M. Daszkiewicz, Impuls, Kraków 2020.

A. Dąbrowska, Młodzież wobec przemian kultury pisma – kompetencja tekstotwórcza nastolatków w świetle badań własnych, [w:] „Podstawy Edukacji. Język w edukacji – edukacja językowa” 2019 (12).

A. Dąbrowska, O przydatności dla pedagogów diagnoz edukacyjnych w zakresie badania piśmienności młodzieży – uwagi na marginesie analizy dokumentacji egzaminów gimnazjalnych, [w:] „Kwartalnik Pedagogiczny”, 2019, nr 4(254).

A. Dąbrowska, Piśmienność młodzieży w świetle polskich diagnoz edukacyjnych, [w:] „Rozprawy Społeczne” 2019, nr 13(3)./ A. Dąbrowska, Youth Literacy in Light of Polish Educational Diagnoses, “Social Dissertations” 3(13)/2019.

A. Dąbrowska, Educational Role of Language and Polish Youth Slang – Literature Review, “Educational Role of Language Journal” 1/2019.

- A. Dąbrowska, Slang młodzieżowy jako element budowania wspólnoty w komunikacji szkolnej, [w:] „Kwartalnik Pedagogiczny”, 2018, nr 3(248).
- A. Dąbrowska, (Nie)piśmienność młodzieży jako bariera na drodze ku życiu wartościowemu. [w:] Ku życiu wartościowemu. Idee – koncepcje – praktyki, T. 1, Idee - koncepcje, red. M. Czerepaniak-Walczak, J. Madalińska-Michalak, B. Śliwerski, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2018.
- A. Dąbrowska, Młodzież a praca nad sobą - w świetle listów młodych czytelników do redakcji wybranych czasopism młodzieżowych: „Cogito”, „Victor Gimnazjalista” i „Mały Gość Niedzielny” [w:] „Zeszyty Prasoznawcze”, 2017, Tom 60, nr 4(232).
- A. Dąbrowska, Slang jest spoko? Pedagogiczne aspekty obecności socjolektu uczniowskiego w dyskursie publicznym, [w:] „Problemy Wczesnej Edukacji”, 2017, nr 2(37).
- A. Dąbrowska, Kulturowe uwarunkowania piśmienności młodzieży, [w:] „Kwartalnik Pedagogiczny”, 2017, nr 2(244).
- A. Dąbrowska, Slang na salonach. O ekspansji języka młodzieży na przykładzie komunikatów reklamowych, [w:] „Kwartalnik Pedagogiczny”, 2016, nr 2(240).
- A. Dąbrowska, Równi i równiejsi. Kompetencja komunikacyjna i edukacyjne paradoksy, [w:] „Parezja”, 2015, nr 2(4).
- A. Dąbrowska, Jak Cię słyszą, tak Cię piszą – o języku w perspektywie pedagogicznej, [w:] „Studia z Teorii Wychowania”, Tom V, 2014, nr 1(8).
- A. Dąbrowska, Dlaczego język kulturalny nie jest popularny? Językowa moda jako problem pedagogiczny, [w:] Moda w kulturze, sztuce i edukacji, red. W. Bobrowicz, D. Kubinowski, Z. Pakuła, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014.
- A. Dąbrowska, Style komunikowania się dziewcząt i chłopców, [w:] Obrazy dzieciństwa i dorastania. Wybrane problemy teoretyczne i empiryczne, red. R. Michalak i M. Wiczorek, Instytut Naukowo-Wydawniczy MAIUSCULA, Poznań 2013.
- A. Dąbrowska, Aktywność kulturalna a językowy obraz świata młodzieży, [w:] Wychowanie w kontekście współczesnych przemian społeczno - kulturowych, red. D. Bis, E. Smółka, R. Skrzyniarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012.
- A. Dąbrowska, Co dwie szkoły, to nie jedna? O umiejętnościach językowych uczniów szkół zróżnicowanych ze względu na płeć, [w:] Dylematy współczesnej edukacji, red. K. Dziurzyński, Wydawnictwo WSGE, Józefów 2012.
- A. Dąbrowska, Klasyka języka czy język bez klasy? O kompetencji komunikacyjnej dziewcząt na przykładzie uczennic szkoły „Strumienie”, [w:] Sukces w edukacji. Personalizacja nauczania, red. M. Skibińska, Warszawa 2011.
- A. Dąbrowska, Młodzież w świetle zmieniającego się modelu komunikacji, [w:] Kultura, zmiana społeczna, wychowanie, red. A. Grodzki, D. Świerczyńska-Jelonek, A. Wiłkomirska, Wydawnictwo WUW, Warszawa 2006.